

СХВАЛЕНО
Педагогічною радою
ДМШ №1 ім. П. Майбороди

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор ДМШ№1
ім. П. Майбороди

Протокол №1
від 05 вересня 2022р.

_____Є.Дудник
наказ № 26/1- Д
від 05 вересня 2022р.

**Освітня програма з музичного мистецтва
Полтавська дитяча музична школа №1 імені П. Майбороди
Полтавської міської ради
початкового (базового) підрівня,
складена на основі типової освітньої програми
«музичний інструмент ТРУБА»**

Полтава
2022

ВСТУП

Навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент труба» містить загальний нормативний зміст, обсяг та результати навчання учнів початкової мистецької освіти елементарного підрівня музичного мистецького спрямування.

Типова навчальна програма встановлює мету, завдання навчальної дисципліни відповідно до ключових компетентностей, рекомендовані форми організації освітнього процесу, види навчальних занять, методи навчання, форми і засоби поточного та підсумкового контролю, рекомендації щодо його проведення, а також критерії оцінювання рівня досягнень результатів навчання.

Опанування нормативного змісту типової навчальної програми дає можливість здобувачам освіти набути визначених типовою освітньою програмою з музичного мистецтва (інструментальні класи: труба) компетентностей у своєму повсякденному житті, а також продовжити навчання на наступному підрівні початкової мистецької освіти за фахом або спорідненим видом мистецтва.

Навчальна програма орієнтована на здобуття початкової музичної освіти елементарного підрівня здобувачами освіти (учнями) у мистецьких школах (музичних школах, музичних відділеннях шкіл мистецтв), а також може бути використана іншими суб'єктами освітньої діяльності, які реалізують програми позашкільної освіти за мистецьким напрямом.

Нормативний зміст типової навчальної програми розрахований на дітей, які розпочинають навчання в 6-7 років (перший клас початкової загальноосвітньої школи), а також може бути реалізований у навчанні осіб старшого віку, які не мають початкових компетентностей, формування яких передбачено цією типовою навчальною програмою. У разі навчання осіб, старших за 6-7 років, кількість років навчання для опанування змісту типової навчальної програми може скорочуватись з урахуванням психофізичного розвитку учня/учениці, його/її можливостей, темпу опанування ним/нею нормативного змісту для досягнення результатів навчання, передбачених для четвертого року здобуття освіти на

елементарному підрівні. У цьому випадку знайомство та вивчення теоретичної бази та оволодіння практичними навичками ущільнюється в часі.

Мета та завдання нормативного змісту типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Музичний інструмент труба»

Мета нормативного змісту типової навчальної програми полягає в залученні учня/учениці до музичної культури, прищепленні інтересу і любові до музики; ранньому виявленні та розвитку творчого потенціалу учнів; формуванні, розвитку та удосконаленні початкових навичок володіння інструментом (труба), визначених типовою освітньою програмою (як музично-виконавська компетентність); розкритті емоційності та музикальності під час відтворення музичних творів із застосуванням необхідних засобів музичної виразності; виробленні мотивації до самостійного навчання шляхом залучення до пошуку, прослуховування, вивчення та виконання творів музичного мистецтва для гри на трубі.

Вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу

Клас для занять з навчальної дисципліни «Музичний інструмент труба» має бути відповідно мебльований (письмовий стіл, стільці, шафа, вішак для одягу, дзеркало) та забезпечений необхідним набором *обов'язкових* матеріальнотехнічних засобів: мідними духовими музичними інструментами (трубами), фортепіано, пюпітром, метрономом, нотною та методичною літературою, наочними посібниками, методичними зразками та іншими ресурсами згідно з Нормативами матеріально-технічного забезпечення мистецьких шкіл, затверджених наказом Міністерства культури України від 19.06.2014 № 475 (зі змінами).

На початковому етапі навчання гри на трубі бажаним є застосування пластикових інструментів (*ptrumpet*), спеціально розроблених для дітей, так званих «кишенькових» труб (*pocket trumpet*) або корнетів, особливо корнетівсопрано строю мі-бемоль, що значно спростить процес засвоєння правильної виконавської постановки.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання

Завдання: робота над удосконаленням різних видів техніки, штрихами (*marcato, legato*); опрацювання вправ та гам четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями; розвиток витримки та розширення виконавського діапазону.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання
Модуль 1	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами (<i>marcato, legato</i>) під час опрацювання гам Ре- мажор, ре-мінор та комплексу вправ.</p> <p>Опрацювання виконавських навичок, необхідних для роботи з художнім репертуаром.</p> <p>Опанування п'єс різного характеру.</p>	<p>Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Відтворює гами Ре-мажор, ре-мінор (гармонічний, мелодичний і натуральний) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями у помірному темпі.</p> <p>Виконує етюди, дотримуючись метроритмічних нюансів, темпу та характеру, визначених авторами творів.</p> <p>Відтворює напам'ять навчальний репертуар поточного семестру.</p>
Модуль 2	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Соль-мажор, соль-мінор та комплексу вправ.</p> <p>Розвиток витримки та розширення виконавського діапазону.</p> <p>Ритмічні побудови та штрихова палітра в художніх творах</p>	<p>Використовує тверду атаку, рівномірне ведення та м'яке закінчення звуку без участі язика під час виконання гам Соль-мажор і соль-мінор (натуральний, гармонічний і мелодичний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями в помірному темпі в півтори октави (до квінтового тону).</p> <p>Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Грає твори в діапазоні півтори октави (до ноти «ре» другої октави). Може виконати дві різнохарактерні п'єси щонайменше два рази поспіль.</p> <p>Відтворює: пунктирний ритм, восьму та дві шістнадцяті, дві шістнадцяті та восьму, чверть та чотири шістнадцяті та інші різноманітними штрихами.</p>
Всього годин у навчальному році:		70

Протягом першого року навчання учень/учениця опановує: гами Ре-мажор, ре-мінор, Соль-мажор, соль-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 4 вправи комплексу № 2 (або подібні); 4 – 6 етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (у тому числі можливе опанування 1 – 2 творів великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми **підсумкового контролю** учень/учениця:
втїлює ідею, характер та стиль художнього твору;
застосовує прийоми та навички, отримані протягом року;
точно відтворює штрихи *marcato*, *legato*, відпрацьовані під час роботи над технічним матеріалом.

Другий рік навчання

Завдання:

розширення виконавського діапазону, удосконалення атаки звуку та подальший розвиток рухливості пальців,

відпрацювання штрихів *detache*, *legato* та *staccato*;

поліпшення навичок читання з листа, ознайомлення з особливостями творів великої форми: концерт, сюїта, варіації, сонатина.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання
Модуль 3	<p>Розширення виконавського діапазону, базуючись на гамах Мі-мажор, мі-мінор.</p> <p>Відпрацювання штрихів <i>detache</i>, <i>legato</i>, <i>staccato</i>.</p>	<p>Демонструє рівномірне дихання, якість ведення звуку та його закінчення під час виконання гам Мі-мажор та мі-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями в помірному темпі у дві октави «ламаним» способом.</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправи комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо), зосередившись на штрихах <i>detache</i> та <i>legato</i>.</p> <p>Застосовує штрихи <i>detache</i>, <i>staccato</i>, засоби музичної виразності, тембральні особливості інструмента під час виконання етюдів.</p>
Модуль 4	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Ля-мажор, ля-мінор та комплексу вправ.</p> <p>Розвиток технічних навичок (атака звуку, рухливість пальців). Удосконалення звуковедення.</p> <p>Читання з листа простих етюдів у різноманітних стилях.</p> <p>Ознайомлення з особливостями творів великої форми: концерт, сюїта, варіації, сонатина.</p> <p>Виконання п'єс різного характеру.</p>	<p>Виконує гами Ля-мажор, ля-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями, у помірному темпі в півтори октави (до квінтового тону).</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправ комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Виконує етюди, що містять аналогічні засоби виразності, що й в запланованих на півріччя п'єсах.</p> <p>Читає з листа етюди рівня 4 року навчання елементарного підрівня в помірному темпі.</p> <p>Грає фрагменти твору великої форми (концерт/ сюїта/ варіації/ сонатина), розуміючи його будову, тілює динаміку та агогіку як засоби виразності під час виконання різнохарактерних п'єс/ твору великої форми.</p>

Протягом другого року навчання учень/учениця опановує: гами Мі-

мажор, мі-мінор, Ля-мажор, ля-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача»В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу № 2 (або подібні); 4 – 6 етюдів нарізні види техніки; 5 – 6 різнохарактерних п'єс (у тому числі можливе опанування 1 – 2 творів великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми підсумкового **контролю** учень/учениця: втілює музично-художні образи, застосовуючи засоби музичної виразності (агогіку, динаміку, тембральні особливості інструмента); застосовує штрихи *detache, staccato, legato, marcato*;

демонструє культуру звуковидобування.

Третій рік навчання

Задання:

вдосконалення навичок методу дзижчання (*базинг*) для підготовки виконавського апарату до гри;

опанування розхідних гам; подальший розвиток якості звукоутворення та звуковедення;

розширення верхньої межі діапазону;

удосконалення виконання пунктирного ритму, тріолей; розвиток інтонаційної культури та навички самостійного настроювання інструмента;

вдосконалення загального сприйняття та відчуття цілісності музичного твору;

психологічна, підготовка до публічних виступів та засвоєння навичок сценічної культури.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання
Модуль 5	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Фа- мажор, фа-мінор, арпеджіо та комплексувправ.</p> <p>Метод дзиччання(базинг).</p> <p>Подальший розвиток якості виконання пунктирного ритму, звуковедення, розширення діапазону.</p> <p>Інтонаційна культура та навички самостійного настроювання інструмента.</p>	<p>Виконує гами Фа-мажор та фа-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями в помірному темпі у дві октави «ламаним» способом.</p> <p>Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакордів мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорі у прямому викладі четвертними тривалостями в помірному темпі.</p> <p>Знає та виконує 1 – 5 вправ комплексу № 3 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Використовує на практиці базинг для підготовки виконавського апарату до гри, чисто інтонує.</p> <p>Виконує вправи на розвиток дихання та формування амбушюру.</p> <p>Відтворює пунктирний ритм, дотримуючись чіткості атаки звуку, співвідношення тривалостей.</p> <p>Демонструє покращення якості звуку, розширення діапазону.</p> <p>Чисто інтонує.</p> <p>Володіє початковими навичками настроювання інструмента та самостійно виправляє інтонаційні помилки.</p>
Модуль 6	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам До-мажор, сі-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p>	<p>Виконує гами До-мажор, сі-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими, тріолями та шістнадцятими тривалостями у помірному темпі в півтори октави (до квінтового тону).</p> <p>Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакордів мажорі, VII зменшеного</p>

	<p>Подальший розвиток витримки виконавського апарату.</p> <p>Розхідна гама від «соль» першої октави «довгими звуками».</p> <p>Вдосконалення та активізація музичномислення, відчуття цілісності музичного твору.</p> <p>Практичне застосування тріолей.</p> <p>Психологічна підготовка до публічних виступів.</p>	<p>септакорду в мінорі в прямому викладі четвертними та восьмимитривалостями в помірному темпі. Знає та виконує 6 – 9 вправи комплексу № 3 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо). Демонструє більшу фізичну витривалість, довший час гри без відриву мундштука від губ.</p> <p>Виконує розхідну гаму від «соль» першої октави «довгими звуками» урізній динаміці.</p> <p>Виконує художній репертуар, з огляду на стиль, характер, динаміку та авторські штрихи музичного твору.</p> <p>Розуміє, що етюд є частиною підготовчого процесу до опанування музичного твору.</p> <p>Демонструє виконання тріолей, дотримуючись чіткого ритму та динамічної рівномірності.</p> <p>Впевнено почувається на сцені, знає ази сценічної культури.</p>
--	---	--

Протягом третього року навчання учень/учениця опановує: гами Фа-мажор, фа-мінор, До-мажор, сі-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу № 3 (або подібні); 5 – 7 етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (у тому числі можливе опанування 1 – 2 творів великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми підсумкового **контролю** учень/учениця: демонструє навички самостійного настроювання інструмента; застосовує характерний для мідних духових, зокрема для труби, пунктирний ритм; втілює авторський задум, використовуючи весь спектр засобів виразності музичного твору.

Четвертий рік навчання.

Завдання: подальший розвиток техніки виконавського дихання; опанування навичок правильного фразування; вдосконалення виконання хроматичної гами, роботи амбушюру, техніки пальців, роботи язика та їх координація; ознайомлення з технікою виконання мелізмів (*форшлаги, морденти, трелі, групето*); робота над якістю звуку у творах кантиленного характеру; ознайомлення з сонатною формою та її практичне виконання.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання
Модуль 7	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Сі-бемоль (у півтори октави) мажор, фа-дієз мінор (у дві октави), арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Повторення попередньо засвоєних гам.</p> <p>Подальший розвиток техніки дихання, набуття навичок фразування.</p>	<p>Виконує гами Сі-бемоль мажор (у півтори октави) та фа-дієз-мінор(у дві октави): гармонічний, мелодичний та натуральний види різноманітними тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами.</p> <p>Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорі в прямому викладі четвертними та восьмими тривалостями з оберненнями в помірному темпі.</p> <p>Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 4 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Практикує повторення попередньовивчених гам у дещо вищих темпах та комбінованих штрихах.</p> <p>Вміє коригувати кількість повітря, що відповідає довжині та динаміці наступної фрази. Відтворює на практиці фразування, що відповідає формі та змісту музичного твору.</p> <p>Виконує вправи на розвиток виконавського дихання та поглиблення навичок правильного фразування.</p>

	<p>Засвоєння виконавських засобів музичної виразності.</p> <p>Ознайомлення з технікою виконання мелізмів: <i>форшлаг, мордент, трель, групето.</i></p> <p>Сонатна форма: особливості будови та виконання.</p>	<p>Застосовує темп, динаміку, звуковедення для відображення авторського задуму.</p> <p>Виконує вправи та етюди із застосуванням мелізмів: форшлаг, мордент, трель, групето.</p> <p>Грає твір/твори, написані у сонатній формі.</p> <p>Виділяє структурні елементи музичної мови (мотив, фраза, речення, період, частина).</p>
<p>Модуль 8</p>	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Ля-бемоль мажор, соль-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Хроматична гама.</p> <p>Робота над розвитком амбушюру, техніки пальцювання, дихання.</p> <p>Удосконалення виконання хроматизмів.</p> <p>Удосконалення якості звуку в етюдах та п'єсах кантиленного характеру.</p>	<p>Виконує гама Ля-бемоль-мажор та соль-мінор у дві октави різноманітними тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами.</p> <p>Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, доміантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорів прямому викладі восьмими та шістнадцятими тривалостями з оберненнями в помірному темпі.</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправи комплексу № 4 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Виконує хроматичну гаму в повільному та помірному темпах.</p> <p>Застосовує на практиці різні види техніки, не розтягує губи, використовує техніку гри «наподушці».</p> <p>Виконує етюди із застосуванням хроматизмів.</p> <p>Демонструє повне, рівне, м'яке звучання інструмента та емоційне виконання кантилен.</p>

Протягом четвертого року навчання учень/учениця опановує: Сі-бемоль-мажор, фа-дієз-мінор, Ля-бемоль-мажор, соль-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу № 4 (або подібні); 5 – 7 етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (щонайменше 1 твір великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми підсумкового **контролю** учень/учениця: вільно володіє діапазоном труби від «фа-дієз» малої до «соль» другої

октави, технікою виконання мелізмів: *форшлаг, мордент, трель, групето.*

демонструє розуміння будови та змісту твору великої форми, витримку під час його виконання;

володіє плавним, обволікаючим звуком, характерним для кантилени.

П'ятий рік навчання

Завдання:

розширення верхньої частини діапазону, вирівнювання той його частини, що опановує учень/учениця;

досягнення легкого та невимушеного звучання інструмента; підготовка програми підсумкового іспиту; відтворення та втілення в музичних творах художніх образів.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання
Модуль 9	Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Ре-бемоль-мажор (до квінтового тону), соль-дієз-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.	Виконує гами Ре-бемоль-мажору півтори октави (до квінтового тону), соль-дієз-мінор у дві октави. Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорів прямому викладі та з оберненнями, різноманітними

	<p>Подальший розвиток верхнього діапазону.</p> <p>Вирівнювання звучання виконавського діапазону.</p> <p>Цілісне сприйняття музичного твору.</p>	<p>тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами. Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 5 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Володіє верхньою частиною діапазону до «ля-бемоль» другої октави під час виконання вправ та етюдів.</p> <p>Виконує розхідну гаму, демонструє рівномірне звучання в межах виконавського діапазону.</p> <p>Виконує твір великої форми. Розуміє образний зміст, який втілює за допомогою технічних прийомів та засобів виконавської виразності.</p>
<p>Модуль 10</p>	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Сі-бемоль-мажор, ля-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Подальший розвиток рухливості пальців, роботи язика, амбушюру.</p> <p>Підготовка програми випускного іспиту.</p>	<p>Виконує гаму Сі-бемоль-мажор та ля-мінор у дві октави. Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорі в прямому викладі та зверненнями різноманітними тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами.</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправ комплексу № 5 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо). Грає технічно віртуозні музичні твори. Контролює синхронну роботу пальців, язика, амбушюру. Виконує хроматичну гаму в помірному та швидкому темпі восьмими та шістнадцятими тривалостями.</p> <p>Володіє різними техніками та засобами музичної виразності. Грає на опорі дихання. Виконує складні елементи утворах випускної програми.</p>

Протягом п'ятого року навчання учень/учениця опановує: Ре-бемоль-мажор, соль-дієз-мінор, Сі-бемоль-мажор, ля-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу №5 (або подібні); 5 – 7 етюдів; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (1 – 2 твори великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 2 різнохарактерні п'єси та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми підсумкового контролю за результатами опанування типової навчальної програми на випускному іспиті.

володіє м'яким, плавним, глибоким та зв'язаним звуком;

володіє техніками пальцювання, дихання, синхронної роботи складових виконавського апарату;

відтворює авторський задум та образний зміст творів;

вільно почувається на сцені, підтримує контакт зі слухачами.